

Animované filmy nie sú len pre deti

„Rozprávky nás od detstva formujú, podieľajú sa na vytváraní našej osobnosti, sú dôležitou súčasťou kultúry každej krajiny. Kedysi sa rozprávali, neskôr čítali, dnes ich môžeme pozerať,“ hovorí programový riaditeľ festivalu Bienále animácie Bratislava **Mgr. Art. TOMÁŠ DANAY (33)**. V čase, keď animovaný film prestáva byť umením a čoraz viac sa stáva zábavou pre masy, nabera toto podujatie na význame: „Divákovi akejkol'vek vekovej kategórie približuje, že ešte stále vznikajú animované filmy, ktoré majú vysokú umeleckú úroveň aj príbeh, ktorý chytí za srdce.“ Prečo sú dnešné kreslené filmy iné ako v minulosti? Kvôli čomu v Japonsku milujú české a slovenské animáky?

ἄ

α

ο

—

ω

υ

π

—

ϕ

—

σ

τ

—

ι

θ

κ

λα

ϕ

—

ο̇

ι

ο

π

■ **Na programového riaditeľa festivalu vyzeráte mlado. Ako sa vám to prihodilo?**

(smeje sa) To je pravda, mám len 33 rokov. Funkciu programového riaditeľa Medzinárodného festivalu animovaných filmov pre deti Bienále animácie Bratislava (ďalej používame skratku BAB, pozn. red.) som prebral po Katke Minichovej (slovenská dramaturgička a scenáristka, jej meno sa spája s desiatkami detských seriálov, ako sú napríklad Bratislavské rozprávky, Čo rozprávala teta Srna, Rozprávky pod stromček či Vták Gabo a iné. Bola programovou riaditeľkou BAB od roku 2006 až do roku 2018. O rok neskôr podľahla rakovine, pozn. red.). S festivalom, ktorý funguje od roku 1991, som sa stretol ešte ako študent animácie na VŠMU.

■ **Takže ste od fachu...**

Mama je grafička a otec karikaturista a výtvarník (Ružena Danayová a Igor Danay, pozn. red.), dá sa povedať, že v umeleckom prostredí som vyrastal. Náhoda chcela, že pár metrov od nášho domu v Petržalke je stredná škola zameraná na animovanú tvorbu. Po jej absolvovaní som pokračoval v štúdiu animovanej tvorby na VŠMU. Práve tam sme ako študenti pomáhali pri tvorbe animačných dielní pre deti, ktoré sa volajú Ateliér BAB.

■ **Bavilo vás pracovať s deťmi?**

Veľmi. Aj preto som v tom pokračoval po škole, keď už som sa zamestnal v štúdiu, kde som tvoril animácie. Pracovať s deťmi je magické, pre mňa to bola tiež forma relaxu. Dodnes sa ateliérov s deťmi neviem vzdať. Nedávno sme robili animovaný film, v ktorom bolo všetko z látky – postavičky aj prostredie. Deti sa učili strihať aj šiť, okrem toho musia mať tímového ducha, vedieť prezentovať svoje nápady ostatným, nehovoriac o technickej stránke výroby filmu – naučia sa pracovať s kamerou, ovládajú zvuk aj strih. Majú to rady, lebo je to zábavné, kreatívne, a keď si napokon pustíme dielo, ktoré vytvorili, majú obrovskú radosť. A často z nich vylezú zaujímavé veci. Nie vždy dokážu priamo hovoriť o tom, čo ich trápi, ale prostredníctvom umenia to vedieť lepšie vyjadriť. Začnú modelovať či kresliť a ide to z nich von. Práve vďaka ateliérom, ktoré som osem rokov viedol, som bol s festivalom čoraz viac prepojený. A keď Katka chorľavela, vysielala ma namiesto seba na rôzne zahraničné

festivály a odovzdávala mi agendu. Veľmi si želala, aby festival prebrala mladá krv, aby sa veci robili trochu inak.

■ **Čo teda robí mladá krv inak?**

Rozhodne nechcem, aby to vyznelo tak, že chceme pošliapať pôvodné tradície. Naopak, staviame na nich, len sme niektoré veci zmodernizovali, naplno využívame výhody digitálneho sveta. Hlavne sa snažíme festival viac priblížiť ľuďom a otvoriť sa širokej verejnosti. Predtým sa chodili na filmy vo festivalovej ponuke pozerat' najmä deti zo škôlok a škôl, plus, samozrejme, odborná obec, teda animátori a ďalší ľudia od fachu. To by sme chceli zmeniť, preto sa BAB nebude konať len v kine Mladosť

„Pracovať s deťmi je magické a tiež forma relaxu.“

v Bratislave, ktoré je našim „domovským“ kinom, ale aj v ďalších kinách v mestách po celom Slovensku sa bude konať takzvaný Malý BAB, v online priestore a tiež prostredníctvom RTVS, ktorá je našim partnerom (viac o programe a sprievodných aktivitách festivalu sa dočítate na konci článku, pozn. red.).



■ **Človek by si myslel, že rozprávkový svet netreba približovať k ľuďom. To je niečo, čo máme všetci radi, nie?**

Rozprávky nás od detstva formujú, podieľajú sa na vytváraní našej osobnosti, sú dôležitou súčasťou kultúry každej krajiny. Kedysi sa rozprávali, neskôr čítali, dnes ich môžeme pozerat'. Tu by som však zdôraznil, že tak ako hrané filmy majú rôzne vekové kategórie, týka sa to aj animovaných filmov. Rodičia by preto mali vždy vyberať pre dieťa vhodnú rozprávku a v ideálnom prípade sa tiež s nimi zhovárať o tom, čo videli a ako to chápali.



K festivalu už celé roky neodmysliteľne patrí aj Ateliér BAB, kde sa deti učia vyrábať animované filmy.



◀ Ukážka z filmov, ktoré ponúkne tohtoročný BAB (zľava): Príbeh o vagíne *Make her dance*, premiéra celovečerného filmu *Websterovci* a tiež film japonského animátora Kojiho Yamamuru *Dozen of Norths*.

■ Na aké rozprávky si spomínate z detstva vy?

Miloval som kreslený seriál *Mladé ninja korytnačky* a silnú stopu vo mne zanechal aj animovaný film *Posledný jednorozec*, ktorý bol krásny a zároveň smutný. Kedysi animované filmy boli celkom iné ako dnes. Boli kvalitne remeselne spravené, vďaka čomu mali umeleckú hodnotu, ale popri tom aj pointu a dobrý príbeh.

■ Tak tento pocit majú mnohí z nás. Vy ste odborník, tak možno by ste vedeli povedať, prečo sú dnešné kreslené filmy iné ako pred niekoľkými desiatkami rokov.

To by bolo na veľmi rozsiahlu debatu, ide totiž o veľmi komplexnú problematiku, ale môžeme do nej aspoň trochu načrtnúť. Dnes film prestáva byť umením, čoraz viac sa stáva zábavou pre masu, týka sa to tak hraných, ako aj animovaných filmov. Stal sa z toho biznis a ako každému biznisu, aj tomuto vládnu peniaze, keď je dôležitejšia kvantita než kvalita. Na jednej strane sa tak produkuje množstvo animovaných filmov, na druhej strane väčšina z nich nemá valnú hodnotu. O to viac má v dnešnej dobe význam festival, ako je BAB, ktorý je protipólom voči tomuto trendu. Divákovi akejkolvek vekovej kategórie ukazuje, že ešte stále vznikajú animované filmy, ktoré majú vysokú umeleckú úroveň aj príbeh, ktorý chytí za srdce.

■ Aké filmy sa môžu prihlásiť do BAB?

Máme obmedzenú minútáž na maximálne tridsať minút, ale inak sa môže prihlásiť akýkoľvek animovaný film. Tie sú následne rozdelené do kategórie podľa veku diváka, ktorému je film určený – v kategórii S sú filmy pre deti do šesť rokov,

M sú do desať rokov, L do štrnásť a v kategórii XL sú filmy určené pre divákov od 15 rokov vyššie. Tento rok pribudla aj nová kategória Junior, čo sú filmy vyrobené deťmi. Dokopy sa nám prihlásilo 1 709 filmov.

■ Vy ste ich všetky osobne videli?

(*smeje sa*) To sa nedá! Keď sa skončí prihlasovanie, máme asi štyri mesiace na to, aby sme všetky prihlásené filmy spracovali. Je nemožné, aby to zvládol jeden človek či dvaja, preto máme predvýberovú komisiu, ktorá vytriedi to najlepšie z každej kategórie. Dokopy si ako porotcovia pozrieme štyristo filmov. Do festivalovej ponuky sa snažíme vybrať z každého rožku trošku, nech sú tam filmy vtipné aj smutné, romantické aj napínavé...

„Kedysi boli animované filmy iné ako dnes.“

■ Aj tak je to dost, ak na to máte štyri mesiace. A vôbec si neviem predstaviť vybrať víťaza. Je dôležitejšia výtvarná stránka alebo obsahová?

Vyberať víťazov je asi najkomplikovanejšie, pretože presne, ako hovoríte – jedna stránka je tá výtvarná, avšak dobrý animovaný film by mal mať aj vynikajúci príbeh. Navyše, umenie je vždy subjektívne, takže okolo každého víťaza veľa diskutujeme. Aj preto nesedia v komisii výhradne ľudia z animačnej praxe, ktorí sa vyznajú v technických veciach, ale máme tam aj učiteľov z bežných škôl.

Oni najlepšie vedia zhodnotiť, či je príbeh zaujímavý pre deti, ktorým je určený. Tento rok nás zaujal napríklad český film robený papierikovou animáciou *Máma má vždycky pravdu*. Alebo film o vagíne *Make her Dance*, ktorý je určený pre staršie deti. Okrem toho, že je robený peknou animačnou technikou, veľmi citlivo otvára rôzne otázky týkajúce sa sexuality. Animované filmy nemusia byť rozprávky, sú to veľmi dobré prostriedky na edukáciu, dajú sa s ich pomocou otvárať témy ako rasizmus, šikanovanie, drogy, vojna či smrť blízkeho.

■ Keď som sa zhovárala s riaditeľom Bibiany Petrom Tvrdoňom o Bienále ilustrácií Bratislava, tak spomínal, že majú aj detskú porotu, ktorá spraví rozhodne úplne inak ako porota zložená z dospelých. Máte aj vy niečo podobné?

Máme detskú porotu. Sú v nej deti do pätnásť rokov, ktoré navštevujú krúžok animácie Ateliér BAB. Majú všetky výsady ako dospelí porotcovia, chodia na akcie súvisiace s festivalom, čaká ich červený koberec aj slávnostná recepcia. Je pravda, že deti sa pri výbere najlepšieho animovaného filmu riadia inými kritériami. Majú tiež celkom iné kritériá pri výrobe vlastných animovaných filmov. Aj preto som rád, že máme kategóriu Junior, kde budú filmy vyrobené deťmi. Decká dokážu vymyslieť krásne príbehy, majú ohromnú kreativitu. Keď som viedol ateliéry, tak som sa vždy snažil, aby zostal ich nápad zachovaný aj so všetkými nezmyslami, ktoré by v dospeláckom filme neboli, lebo logika nepustí. Iba som ich jemne korigoval, aby bol nápad realizovateľný.



▲ V rámci festivalu BAB sa bude konať aj japonský deň, vidieť môžete aj animovaný science fantasy film *Belle*.

■ **Ako to myslíte, realizovateľný? Nie je to v animácii tak, že všetko je možné?**

To sedí, v animovaných filmoch sa skutočne fantázii medze nekladú, všetko je zrealizovateľné, akurát na to treba čas. A keď máte dvojhodinový workshop, tak sa nedá stihnúť všetko.

■ **Československá animovaná tvorba kedysi patrila k svetovej špičke. Ako sme na tom dnes?**

Kedysi dávno sme mali filmové štúdiá na Kolibe, kde sa vyrábali večerníčky. Tie však boli začiatkom deväťdesiatych rokov privatizované a po ich zatvorení

nastalo v domácej produkcii dlhé obdobie ticha, na Slovensku sa prakticky nevyrábali animované filmy. Dnes je to o niečo lepšie, hoci stále ide o beh na dlhé trate. Musíte bojovať o každú korunu, aby ste film dokončili. Väčšina z tých, ktorí sa venujú animovanej

„Japonské deti milujú naše animované rozprávky.“

tvorbe, to robí z vášne, nie pre peniaze. Iste, môžu vyhrať ceny na festivaloch a niektoré sú aj finančné, ale nie sú to sumy, za ktoré si človek kúpi byt či BMW. Keď už otvárame túto tému, tak v Japonsku sú momentálne veľmi vyhľadávané československé animované filmy robené metódou stop motion (*ide o metódu, keď sa nesníma plynulý pohyb. Statický objekt sa zakaždým posunie, spraví sa záber a tie sa nakoniec pospájajú, čím sa vytvorí ilúzia pohybu. Metóda sa často používala napríklad pri bábkach, postavkách z plastelíny a podobne, pozn. red.*).

Medzinárodný festival animovaných filmov

16. ročník festivalu sa koná od 3. do 9. októbra 2022. Ambasadorkou festivalu je herečka Dominika Kavaschová.

Počas festivalového týždňa budú v bratislavskom kine Mladosť premietané animované filmy zaradené do festivalového výberu. Môžete sa tešiť na tituly ako *Myši idú do neba*, *Belle*, *Na hranici* alebo na svetovú premiéru celovečerného filmu *Websterovci*. Zapojené sú tiež partnerské kiná v Trnave, Hlohovci, Piešťanoch, Nitre, Martine, Banskej Bystrici, Prešove, Poprade, Košiciach, premietajú sa bude aj v komunitnom centre v bratislavskej Rači. „V každom z týchto miest bude Malý BAB, kde sa budú premietajú filmy,“ vysvetľuje programový riaditeľ festivalu Tomáš Danay s tým, že organizátori majú vysielacie práva len počas festi-



Ukážka z českého filmu *Máma má vždycky pravdu*.



Mgr. Art. TOMÁŠ DANAY (33)

Absolvoval Súkromnú školu umeleckého priemyslu animovanej tvorby v bratislavskej Petržalke, následne pokračoval v štúdiu na Vysoké škole múzických umení.

Od roku 2018 je programovým riaditeľom Medzinárodného festivalu animovaných filmov pre deti Bienále animácie Bratislava, ktorý sa koná každé dva roky.

■ Prečo sa to Japoncom tak páči?

Nepoznajú to, pretože u nich je silno zakorenená tradícia kreslenia. Určite ste sa stretli s pojmom anime, čo je súhrnné označenie pre japonskú animovanú tvorbu. Najznámejší je Pokémon, jedna z najvýnosnejších značiek v animovanom priemysle, okrem nekonečného seriálu existujú karty, oblečenie, videohry, dnes už aj celovečerné filmy. Je to vlastne

úsmevné – naše deti zbožňujú japonské rozprávky a japonské deti sa nevedia vynadívať na tie naše. Staré slovenské a české večerníčky robené metódou stop motion sú tam obrovský hit. Dokonca si pozývajú českých a slovenských animátorov, aby im o stop motion robili prednášky. Mimochodom, na tohtoročnom BAB-e získa cenu Prix Klingson, ktorú udeľujeme za celoživotný prínos do

sveta animácie, renomovaný japonský animátor Koji Yamamura. V rámci japonského dňa, ktorý bude v piatok 7. októbra, predstaví svoj film *Dozen of Norths*. Okrem neho príde Yuichi Ito z tokijskej animačnej univerzity a predstaví práce japonských študentov animácie.



Katarína Abeille

pre deti Bienále animácie Bratislava

valového týždňa. Aby sa filmy dostali k čo najširšiemu okruhu divákov, budú preto postupne sprístupňované online a vybrané filmy odvysiela aj RTVS.

Ďalšie sprievodné akcie sa budú konať v galérii a reštaurácii Umelka – okrem premietania si návštevníci budú môcť pozrieť inštalované výstavy. V Maďarskom inštitúte bude mať výstavu maďarský animátor Geza M. Toth, ktorého animovaný film *Maestro* bol v roku 2007 nominovaný na Oscara, záujemcovia si tiež budú môcť vypočuť jeho prednášku na VŠMU, kde vystúpia japonskí ilustrátori Koji Yamamura a Yuichi Ito či český producent Marin Vandas. „Privítame aj nemeckú ilustrátorku Juliu Ocker, ktorá vlani získala cenu a tento rok je členkou poroty. Je

autorkou animovaného seriálu pre deti *Animanimals*, v ktorom vystupujú farebné zvieratká a zažívajú rôzne dobrodružstvá. V Bibiane bude celé jedno poschodie venované iba tomuto seriálu,“ približuje Tomáš Danay s tým, že ďalšie poschodie v dome umenia pre deti bude venované slovenskému večerníčku *Tresky plesky* od Veroniky Kocourkovej. Pre staršie deti je určená výstava *Creaks* s podtitulom *Umenie v hre*, ktorá potrvá až do 21. januára 2023. „Ide o logickú počítačovú hru, ktorú vyvinulo české štúdio Amanita Design, a deti aj dospelí budú môcť zároveň vytvárať výtvarné návrhy.“

Vtipný je tiež projekt *Obrázky z otázky*, do ktorého sa zapojili slovenskí animátori a vidieť ho môžete na facebookovom

a instagramovom konte festivalu. „Animátorov sme poprosili, aby nám výtvarne znázornili odpovede na rôzne zábavné otázky ako: Ako vyzeral tvoj obľúbený plyšák z detstva? Čo ste mali dnes na raňajky? Ako by si vyzeral, keby si bol superhrdina?“ opisuje šéf festivalu. Nuž a pre tých, ktorí by mali záujem, budú prostredníctvom organizácie Funder na predaj tričká, mikiny, pexesá a ďalšie spomienkové predmety s motívom festivalu, pričom výťažok z ich predaja poputuje organizácii UNICEF.

Viac informácií o festivale:

festivalbab.sk
bibiana.sk
facebook.com/festivalBAB
instagram.com/festival.bab